

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

30 mai 2013*

„Directiva 93/13/CEE — Clauzele abuzive care figurează în contractele încheiate cu consumatorii — Contract de închiriere a unei locuințe încheiat între un comerciant care închiriaza spații locative și un locatar care acționează în scop privat — Examinare din oficiu de către instanța națională a caracterului abuziv al unei clauze contractuale — Clauză penală — Anularea clauzei”

În cauza C-488/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Gerechtshof te Amsterdam (Țările de Jos), prin decizia din 13 septembrie 2011, primită de Curte la 23 septembrie 2011, în procedura

Dirk Frederik Asbeek Brusse,

Katarina de Man Garabito

împotriva

Jahani BV,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Ilešič, E. Levits, M. Safjan și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul maghiar, de M. Fehér și de K. Szijjártó, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de M. van Beek și de M. Owsiany-Hornung, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: olandeza.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273, denumită în continuare, „directiva”), în special a articolului 6 alineatul (1) din aceasta.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Asbeek Brusse și doamna de Man Garabito, pe de o parte, și Jahani BV (denumită în continuare „Jahani”), pe de altă parte, privind plata de către primele persoane menționate a unor chirii restante, a dobânzilor contractuale și a penalităților datorate în temeiul unui contract de închiriere a unei locuințe.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Al nouălea și al zecelea considerent ale directivei au următorul cuprins:

„[...] persoanele care achiziționează bunuri și servicii ar trebui protejate împotriva abuzului de putere de către vânzător sau furnizor, mai ales împotriva contractelor de adeziune și împotriva excluderii abuzive a unor drepturi esențiale din contracte;

[...] se poate obține o protecție mai eficace a consumatorului prin adoptarea unor norme de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive; [...] aceste norme ar trebui să se aplice tuturor contractelor încheiate între vânzători sau furnizori și consumatori; [...] prin urmare, trebuie excluse din domeniul de aplicare al prezentei directive, *inter alia*, contractele de muncă, contractele privind drepturile de succesiune, contractele privind drepturi care intră sub incidența Codului familiei și contractele privind înființarea sau organizarea companiilor sau acordurile de parteneriat.”

- 4 Articolul 1 din directivă prevede:

„(1) Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor și un consumator.

(2) Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii [...]”

- 5 Articolul 2 din directivă definește noțiunile „consumator” și „vânzător sau furnizor” astfel:

„În sensul prezentei directive:

[...]

- (b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;
- (c) «vânzător sau furnizor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată.”

6 Articolul 3 din directivă definește clauza abuzivă în următorii termeni:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

[...]

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive.”

7 În ceea ce privește efectele constatării caracterului abuziv al unei clauze, articolul 6 alineatul (1) din directivă prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

8 Potrivit articolului 7 alineatul (1) din directivă, „[s]tatele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori”.

9 Anexa la această directivă enumeră clauzele menționate la articolul 3 alineatul (3) din aceasta. Printre aceste clauze figurează:

„1. Clauzele care au ca obiect sau ca efect:

[...]

(e) solicitarea de la orice consumator care nu și-a îndeplinit obligația să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație;

[...]”

Dreptul național

10 Directiva a fost pusă în aplicare în Țările de Jos prin dispozițiile privind condițiile generale ale contractelor, care figurează la articolele 6:231-6:247 din Codul civil (Burgerlijk Wetboek, denumit în continuare „BW”).

11 Articolul 6:233 primul paragraf litera (a) din BW prevede:

„O clauză din condițiile generale poate fi anulată:

a) dacă este deosebit de oneroasă pentru cealaltă parte, luând în considerare natura și conținutul contractului, modalitatea în care au fost încheiate condițiile contractuale, interesele reciproce manifeste ale părților, precum și celelalte circumstanțe ale speței.”

- 12 Potrivit articolului 3:40 din BW, un act care contravine bunelor moravuri, ordinii publice sau unei dispoziții legale imperative este lovit de nulitate. Cu toate acestea, în cazul încălcării unei dispoziții care vizează exclusiv protecția uneia dintre părțile unui act multilateral, este vorba numai despre posibilitatea de a anula actul, în măsura în care din conținutul dispoziției în cauză nu rezultă contrariul.
- 13 În ceea ce privește clauzele penale, articolul 6:94 alineatul 1 din BW prevede că instanțele au dreptul ca, la cererea debitorului, să reducă penalitățile stabilite dacă cerințele echității o impun cu evidență.
- 14 Pe de altă parte, reiese din dosarul de care dispune Curtea că, într-o procedură de apel, instanța sesizată nu se poate pronunța decât asupra criticilor invocate de părți în primele concluzii formulate în apel. Instanța de apel trebuie să aplice însă din oficiu dispozițiile de ordine publică pertinente, chiar dacă nu au fost invocate de părți.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 În cursul anului 2007, Jahani, societate care își desfășoară activitatea comercială în domeniul închirierii de spații locative, a închiriat domnului Asbeek Brusse și doamnei de Man Garabito, în scop privat, un spațiu cu destinație de locuință în localitatea Alkmaar (Țările de Jos).
- 16 Contractul de închiriere încheiat în acest scop s-a bazat pe condițiile generale stabilite de o asociație a comercianților din domeniul imobiliar, Raad voor Onroerende Zaken (Consiliul Bunurilor Imobiliare).
- 17 Aceste condiții generale cuprindeau, printre altele, o clauză penală redactată în următorii termeni:

„20.1

Locatarul este pus în întârziere prin simpla expirare a termenului stabilit.

20.2 În cazul în care nu plătește la termen suma de bani în integralitate, locatarul datorează o dobândă în valoare de 1 % pe lună din suma principală datorată, începând cu data scadenței și până la plata integrală a sumei principale datorate.

[...]

20.6 Locatarul datorează locatorului penalități imediat exigibile în valoare de 25 de euro pentru fiecare zi calendaristică în cazul în care nu îndeplinește sau încalcă orice obligație care decurge din prezentul contract și din condițiile generale aferente, fără a se aduce atingere obligației sale de a executa obligația în cauză și fără a aduce atingere altor drepturi la despăgubire sau de altă natură ale locatorului [...]

- 18 Chiria prevăzută în contractul de închiriere, care se ridică inițial la 875 de euro pe lună, a fost majorată la 894,25 euro începând cu 1 iulie 2008, în aplicarea clauzei de indexare prevăzute în acest contract. Domnul Asbeek Brusse și doamna de Man Garabito nu au plătit suma corespunzătoare acestei majorări de chirie. Pentru luna februarie 2009, au plătit suma de 190 de euro, iar ulterior au încetat să mai plătească chiria.
- 19 În luna iulie 2009, Jahani i-a chemat în judecată pe locatari, solicitând în special rezilierea contractului de închiriere și obligarea părților la plata unei sume totale de 13 897,09 euro, compusă din:
- 5 365,50 euro cu titlu de chirie,
 - 156,67 euro cu titlu de dobânzi contractuale scadente,

- 96,25 euro cu titlul de chirie, în urma indexării,
 - 4 525 de euro cu titlu de penalități pentru neplata chiriei,
 - 3 800 de euro cu titlu de penalități pentru neplata indexării chiriei și
 - 658,67 euro cheltuieli extrajudiciare.
- 20 Prin hotărârea din 21 octombrie 2009, Rechtbank Alkmaar a admis cererile formulate de Jahani.
- 21 În fața instanței de trimitere, pe care au sesizat-o în apel, domnul Asbeek Brusse și doamna de Man Garabito solicită ca sumele acordate cu titlu de penalități să fie reduse, având în vedere disproporția existentă între aceste sume și prejudiciul suferit de locator.
- 22 În aceste condiții, Gerechtshof te Amsterdam a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Un comerciant care închiriază spații locative trebuie considerat vânzător [de bunuri] sau furnizor de servicii în sensul directivei? Contractul de închiriere încheiat între un comerciant care închiriază spații locative și un locatar care nu acționează în cadrul activității profesionale intră în domeniul de aplicare al directivei?
 - 2) Împrejurarea că articolul 6 din directivă trebuie considerat o normă echivalentă cu dispozițiile naționale care constituie norme de ordine publică în ordinea juridică națională înseamnă că, în cadrul unui litigiu între particulari, legislația națională de transpunere referitoare la clauzele abuzive este de ordine publică, astfel încât instanța națională, atât în procedura în primă instanță, cât și în apel, poate și trebuie să examineze din oficiu (și, prin urmare, și *ultra petita*) o clauză contractuală din perspectiva legislației naționale de transpunere și să constate nulitatea clauzei dacă ajunge la concluzia că aceasta are un caracter abuziv?
 - 3) Este compatibil cu efectul util al dreptului [Uniunii] faptul că instanța națională nu înlătură aplicarea unei clauze penale care constituie o clauză abuzivă în sensul directivei, ci reduce doar quantumul penalităților în aplicarea legislației naționale, atunci când un particular a invocat posibilitatea instanței de a reduce penalitățile, nu însă și posibilitatea de anulare a clauzei?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 23 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă un contract de închiriere a unui spațiu cu destinație de locuință, încheiat între un locatar care acționează în scopuri legate de o activitate profesională și un locatar care acționează în scop privat, intră în domeniul de aplicare al directivei.
- 24 Articolul 1 alineatul (1) din directivă definește scopul acesteia.
- 25 Există însă o anumită divergență între diferitele versiuni lingvistice ale acestei dispoziții. Astfel, versiunea în limba olandeză a articolului 1 alineatul (1) din directivă precizează că scopul acesteia este de apropiere a dispozițiilor naționale privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un „vânzător” („verkoper”) și un consumator. Celelalte versiuni lingvistice ale dispoziției respective folosesc o expresie cu înțeles mai larg pentru a desemna cocontractantul consumatorului. Versiunea în limba franceză a articolului 1 alineatul (1) din directivă vizează contractele încheiate între un

„professionnel” și un consumator. Această abordare mai extinsă se regăsește și în versiunile în limbile spaniolă („profesional”), daneză („erhvervsdrivende”), germană („Gewerbetreibender”), greacă („επαγγελματίας”), italiană („professionista”) și portugheză („profissional”). Versiunea în limba engleză utilizează termenii „seller or supplier”.

- 26 În conformitate cu o jurisprudență constantă, necesitatea unei aplicări și, prin urmare, a unei interpretări uniforme a unui act al Uniunii exclude posibilitatea ca acesta să fie privit în mod izolat în una dintre versiunile sale, impunând ca el să fie interpretat atât în funcție de voința reală a autorului, cât și în funcție de scopul urmărit de acesta din urmă, în special în lumina versiunilor întocmite în toate celelalte limbi oficiale (a se vedea în special Hotărârea din 3 iunie 2010, Internetportal und Marketing, C-569/08, Rep., p. I-4871, punctul 35, precum și Hotărârea din 9 iunie 2011, Eleftheri tileorasi și Giannikos, C-52/10, Rep., p. I-4973, punctul 23).
- 27 În această privință, trebuie arătat că termenul „verkoper”, utilizat în versiunea în limba olandeză, este definit la articolul 2 litera (c) din directivă, în aceeași modalitate ca și în celelalte versiuni lingvistice, în sensul că desemnează „orice persoană fizică sau juridică care [...] acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată”.
- 28 Rezultă astfel că, dincolo de termenul folosit pentru a desemna cocontractantul consumatorului, intenția legiuitorului nu a fost aceea de a limita domeniul de aplicare al directivei numai la contractele încheiate între un vânzător și un consumator.
- 29 În plus, trebuie arătat că nicio dispoziție din cuprinsul directivei nu precizează căror tipuri de contracte li se aplică aceasta. Deși mai multe considerente ale directivei, cum ar fi al nouălea considerent, subliniază necesitatea de a proteja persoanele care achiziționează bunuri și servicii împotriva abuzului de putere din partea vânzătorului sau a furnizorului, al zecelea considerent al directivei are un conținut mai amplu, prevăzând că normele de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive trebuie să se aplice „tuturor contractelor” încheiate între vânzători sau furnizori și consumatori, astfel cum sunt definite la articolul 2 literele (b) și (c) din directivă.
- 30 Prin urmare, directiva definește contractele cărora li se aplică prin referire la calitatea contractanților, după cum aceștia acționează sau nu acționează în scopuri legate de activitatea lor profesională.
- 31 Acest criteriu corespunde ideii pe care se bazează sistemul de protecție pus în aplicare prin directivă, și anume aceea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl conduce să adere la condițiile redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (a se vedea în special Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, punctul 39, și Hotărârea din 21 februarie 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, punctul 19).
- 32 Această protecție este deosebit de importantă în cazul unui contract de închiriere de locuințe încheiat între un particular care acționează în scop privat, pe de o parte, și un comerciant specializat în domeniul imobiliar, pe de altă parte. Consecințele inegalității existente între părți sunt astfel agravate prin faptul că, din punct de vedere economic, un contract de această natură privește o nevoie esențială a consumatorului, și anume aceea de a-și procura o locuință, și are ca obiect sume de bani care reprezintă cel mai adesea pentru locatar unul dintre elementele cele mai importante din bugetul său, în timp ce, din punct de vedere juridic, este vorba despre un contract care se încadrează, ca regulă generală, într-o reglementare națională complexă, adesea puțin cunoscută de particulari.

- 33 Trebuie să se arate totuși că, în conformitate cu articolul 1 alineatul (2) din directivă, dispozițiile acesteia nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă dispoziții legislative sau norme administrative obligatorii din dreptul național (a se vedea Hotărârea din 21 martie 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, punctul 25). Revine instanței naționale obligația să verifice dacă acesta este cazul clauzelor care fac obiectul litigiului cu care este sesizată.
- 34 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă, așadar, la prima întrebare că directiva trebuie interpretată în sensul că, sub rezerva clauzelor care reflectă dispoziții legislative sau norme administrative obligatorii prevăzute în dreptul național, aspect care trebuie verificat de către instanța națională, ea se aplică unui contract de închiriere a unui spațiu cu destinație de locuință, încheiat între un locator care acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională și un locatar care acționează în scopuri care nu sunt legate de activitatea sa profesională.

Cu privire la a doua întrebare

- 35 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, din perspectiva jurisprudenței Curții referitoare la articolul 6 din directivă, această directivă trebuie interpretată în sensul că normele care asigură transpunerea sa în dreptul național trebuie tratate din punct de vedere procedural, în ordinea juridică națională, la fel ca normele de ordine publică, astfel încât instanța națională are obligația de a examina din oficiu caracterul eventual abuziv al unei clauze contractuale și, dacă este cazul, de a o anula.
- 36 Această întrebare cuprinde două aspecte: primul referitor la obligația instanței naționale de a invoca din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale, cel de al doilea referitor la consecințele pe care instanța națională trebuie să le deducă din constatarea unui astfel de caracter abuziv.

Cu privire la obligația de a invoca din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale

- 37 Reiese din dosarul de care dispune Curtea că primul aspect al celei de a doua întrebări este legat de existența în dreptul național a unei norme care impune instanței naționale care se pronunță în apel să se limiteze, în principiu, la criticile prezentate de părți și să își întemeieze decizia pe acestea, dar care îi permite să aplice din oficiu dispozițiile de ordine publică.
- 38 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că articolul 6 alineatul (1) din directivă, potrivit căruia clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumator, constituie o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceste părți (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 40, și Banif Plus Bank, punctul 20).
- 39 Pentru a asigura protecția urmărită de directivă, Curtea a subliniat deja în mai multe rânduri că situația de inegalitate care există între consumator și vânzător sau furnizor nu poate fi compensată decât printr-o intervenție pozitivă, exterioară părților la contract (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 41, și Banif Plus Bank, punctul 21, precum și jurisprudența citată).
- 40 În lumina acestor considerații, Curtea a hotărât că instanța națională este obligată, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens, să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al directivei și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și vânzător sau furnizor (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 42, și Banif Plus Bank, punctul 22).

- 41 În consecință, rolul atribuit instanței naționale de dreptul Uniunii în domeniul avut în vedere nu se limitează doar la simpla posibilitate de a se pronunța cu privire la caracterul eventual abuziv a unei clauze contractuale, ci implică și obligația de a examina din oficiu acest aspect de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens (a se vedea în special Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 43, și Banif Plus Bank, punctul 23).
- 42 În ceea ce privește punerea în aplicare a acestor obligații de către instanța națională care se pronunță în apel, trebuie amintit că, în lipsa unei reglementări în dreptul Uniunii, modalitățile procedurilor de apel destinate să garanteze protecția drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii țin de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora. Totuși, aceste modalități nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și nici să fie reglementate astfel încât să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea citată anterior Banco Español de Crédito, punctul 46, și Banif Plus Bank, punctul 26).
- 43 În ceea ce privește principiul echivalenței, la care se referă implicit cea de a doua întrebare preliminară, trebuie subliniat că, astfel cum s-a amintit la punctul 38 din prezenta hotărâre, articolul 6 alineatul (1) din directivă constituie o dispoziție cu caracter imperativ. Trebuie să se arate în plus că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, această directivă, în ansamblul său, constituie o măsură indispensabilă pentru aducerea la îndeplinire a misiunilor încredințate Uniunii și, în particular, pentru creșterea nivelului și a calității vieții în ansamblul acesteia din urmă (a se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, Rec., p. I-4713, punctul 26, și Hotărârea Banco Español de Crédito, citată anterior, punctul 67).
- 44 Curtea a hotărât de altfel că, dată fiind natura și importanța interesului public pe care se întemeiază protecția pe care directiva o asigură consumatorilor, articolul 6 din aceasta trebuie considerat ca fiind o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică (a se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Rep., p. I-9579, punctul 52, și Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovost', C-76/10, Rep., p. I-11557, punctul 50). Este necesar să se considere că această calificare se extinde la toate dispozițiile directivei care sunt indispensabile realizării obiectivului pe care îl urmărește articolul 6 menționat.
- 45 Rezultă că, atunci când instanța națională are competența, potrivit normelor de procedură interne, să examineze din oficiu validitatea unui act juridic în raport cu normele naționale de ordine publică, cum este cazul, potrivit indicațiilor furnizate în decizia de trimitere, în sistemul jurisdicțional olandez, al instanței care se pronunță în apel, aceasta trebuie de asemenea să își exercite respectiva competență pentru a aprecia din oficiu, în raport cu criteriile stabilite în directivă, caracterul eventual abuziv al unei clauze contractuale care intră în domeniul de aplicare al directivei.
- 46 Trebuie amintit că o astfel de obligație revine de asemenea instanței naționale atunci când dispune, în cadrul sistemului jurisdicțional intern, de o simplă posibilitate de apreciere din oficiu a faptului că o astfel de clauză este contrară normelor interne de ordine publică (a se vedea Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, citată anterior, punctul 54 și jurisprudența citată).

Cu privire la consecințele pe care instanța națională trebuie să le deducă din constatarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale

- 47 Reiese din dosarul de care dispune Curtea că al doilea aspect al celei de a doua întrebări este legat de existența în dreptul național a unei norme potrivit căreia instanța națională nu poate în principiu să anuleze o clauză abuzivă dacă consumatorul nu a invocat nulitatea acesteia. Instanța poate însă să anuleze din oficiu o clauză contrară ordinii publice sau unei dispoziții legale obligatorii atunci când aceasta are un conținut ce justifică o astfel de sancțiune.

- 48 Trebuie amintit că articolul 6 din directivă, la alineatul (1) prima parte a tezei, impune ca statele membre să prevadă că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumator „în conformitate cu legislația internă”.
- 49 Curtea a interpretat această dispoziție în sensul că instanța națională trebuie să stabilească toate consecințele care decurg, potrivit dreptului național, din constatarea caracterului abuziv al clauzei în discuție pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator (Hotărârile citate anterior Banco Español de Crédito, punctul 63, și Banif Plus Bank, punctul 27). În această privință, Curtea a precizat că, atunci când consideră că o clauză contractuală este abuzivă, instanța națională are obligația să nu o aplice, exceptând cazul în care consumatorul se opune (a se vedea Hotărârea Pannon GSM, citată anterior, punctul 35).
- 50 Din această jurisprudență rezultă că eficacitatea deplină a protecției prevăzute de directivă impune ca instanța națională care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze să poată să stabilească toate consecințele acestei constatări, fără a aștepta ca consumatorul, informat cu privire la drepturile sale, să prezinte o declarație prin care să solicite anularea clauzei respective (Hotărârea Banif Plus Bank, citată anterior, punctele 28 și 36).
- 51 Pentru aceleași motive precum cele prezentate la punctele 43 și 44 din prezenta hotărâre, rezultă că, atunci când instanța națională are competența, potrivit normelor de procedură interne, să anuleze din oficiu o clauză contrară ordinii publice sau unei dispoziții legale obligatorii al cărei conținut justifică această sancțiune, cum este cazul, potrivit indicațiilor furnizate în decizia de trimitere, în sistemul jurisdicțional olandez, al instanței care se pronunță în apel, aceasta trebuie de asemenea să anuleze din oficiu o clauză contractuală al cărei caracter abuziv l-a constatat în raport cu criteriile stabilite în directivă.
- 52 În acest context, trebuie să se răspundă că principiul contradictorialității impune, ca regulă generală, instanței naționale care a constatat din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale să informeze părțile în litigiu cu privire la acest aspect și să le dea posibilitatea să îl dezbată în contradictoriu, potrivit modalităților prevăzute în această privință de normele naționale de procedură (Hotărârea Banif Plus Bank, citată anterior, punctele 31 și 36).
- 53 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că directiva trebuie interpretată în sensul că:
- atunci când instanța națională, fiind sesizată cu o acțiune introdusă de un vânzător sau furnizor împotriva unui consumator, cu privire la executarea unui contract, are competența, potrivit normelor de procedură interne, să examineze din oficiu caracterul contrar normelor naționale de ordine publică al clauzei care stă la baza cererii, aceasta trebuie în aceeași modalitate, atunci când stabilește că respectiva clauză intră în domeniul de aplicare al directivei, să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al acesteia în raport cu criteriile stabilite în respectiva directivă;
 - atunci când instanța națională are competența, potrivit normelor de procedură interne, să anuleze din oficiu o clauză contrară ordinii publice sau unei dispoziții legale obligatorii al cărei conținut justifică această sancțiune, aceasta trebuie, în principiu, după ce a dat părților posibilitatea unei dezbateri în contradictoriu, să anuleze din oficiu o clauză contractuală al cărei caracter abuziv l-a constatat în raport cu criteriile stabilite în directivă.

Cu privire la a treia întrebare

- 54 Prin intermediul acestei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 6 din directivă poate fi interpretat în sensul că permite unei instanțe naționale, atunci când stabilește caracterul abuziv al unei clauze penale, ca, în loc să excludă aplicarea clauzei respective, să se limiteze la reducerea quantumului penalităților pe care le prevede aceasta, astfel cum o autorizează dreptul național și după cum solicită consumatorul.
- 55 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că anexa la directiva menționează la punctul 1 litera (e), printre clauzele care pot fi declarate abuzive în sensul articolului 3 alineatul (3) din această directivă, pe cele care au ca obiect sau ca efect să impună consumatorului care nu și-a îndeplinit obligațiile să plătească o sumă disproporționat de mare drept compensație. Curtea a hotărât în această privință că, chiar dacă caracterul abuziv al unei clauze în litigiu nu poate fi stabilit în mod automat numai pe baza conținutului anexei în cauză, acesta din urmă constituie totuși un element esențial pe care se poate întemeia aprecierea instanței competente cu privire la caracterul abuziv al acestei clauze (Hotărârea din 26 aprilie 2012, Invitel, C-472/10, punctul 26).
- 56 În ceea ce privește aspectul dacă instanța națională, atunci când stabilește caracterul abuziv al unei clauze penale, se poate limita să reducă quantumului penalităților pe care le prevede aceasta, astfel cum o autorizează în speță articolul 6:94 alineatul 1 din BW, este necesar să se arate că articolul 6 alineatul (1) prevede în mod expres în a doua parte a tezei că un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator continuă să angajeze părțile „potrivit dispozițiilor sale”, în cazul în care poate continua să existe „fără clauzele abuzive”.
- 57 Curtea a dedus din această formulare a articolului 6 alineatul (1) că instanțele naționale au obligația de a exclude aplicarea unei clauze contractuale abuzive pentru ca aceasta să nu producă efecte obligatorii în ceea ce privește consumatorii, fără a avea posibilitatea să îi modifice conținutul. Contractul trebuie să continue să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzelor abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele dreptului intern, o astfel de menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic (Hotărârea Banco Español de Crédito, citată anterior, punctul 65).
- 58 Curtea a arătat de altfel că, în plus, această interpretare este confirmată de obiectivele și de economia generală a directivei. În această privință, ea a amintit că, date fiind natura și importanța interesului public pe care se bazează protecția asigurată consumatorilor, directiva impune statelor membre, astfel cum reiese din articolul 7 alineatul (1) din aceasta, să prevadă mijloace adecvate și eficiente „pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori”. Or, în cazul în care instanța națională ar avea posibilitatea să modifice conținutul clauzelor abuzive care figurează în astfel de contracte, o asemenea posibilitate ar putea aduce atingere realizării obiectivului pe termen lung urmărit prin articolul 7 din directivă, deoarece ar reduce efectul descurajator pe care îl are asupra vânzătorilor sau furnizorilor faptul că astfel de clauze abuzive nu sunt pur și simplu aplicate în ceea ce privește consumatorul (Hotărârea Banco Español de Crédito, citată anterior, punctele 66-69).
- 59 În consecință, articolul 6 alineatul (1) din directivă nu poate fi interpretat în sensul că permite unei instanțe naționale, în cazul în care constată caracterul abuziv al unei clauze penale dintr-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator, să reducă quantumul penalităților în sarcina consumatorului în loc să excludă pe deplin aplicarea clauzei în discuție în privința acestuia din urmă.
- 60 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 6 alineatul (1) din directivă trebuie interpretat în sensul că nu permite instanței naționale, atunci când stabilește caracterul abuziv al unei clauze penale dintr-un contract încheiat între un vânzător sau

furnizor și un consumator, să se limiteze, astfel cum o autorizează dreptul național, să reducă quantumul penalităților pe care această clauză le pune în sarcina consumatorului, ci îi impune să excludă pur și simplu aplicarea clauzei respective în ceea ce privește consumatorul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ⁶¹ Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

- 1) **Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că, sub rezerva clauzelor care reflectă dispoziții legislative sau norme administrative obligatorii prevăzute în dreptul național, aspect care trebuie verificat de către instanța națională, ea se aplică unui contract de închiriere a unui spațiu cu destinație de locuință, încheiat între un locator care acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională și un locatar care acționează în scopuri care nu sunt legate de activitatea sa profesională.**
- 2) **Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că:**
 - **atunci când instanța națională, fiind sesizată cu o acțiune introdusă de un vânzător sau furnizor împotriva unui consumator, cu privire la executarea unui contract, are competența, potrivit normelor de procedură interne, să examineze din oficiu caracterul contrar normelor naționale de ordine publică al clauzei care stă la baza cererii, aceasta trebuie în aceeași modalitate, atunci când stabilește că respectiva clauză intră în domeniul de aplicare al directivei, să examineze din oficiu caracterul eventual abuziv al acesteia în raport cu criteriile stabilite în respectiva directivă;**
 - **atunci când instanța națională are competența, potrivit normelor de procedură interne, să anuleze din oficiu o clauză contrară ordinii publice sau unei dispoziții legale obligatorii al cărei conținut justifică această sancțiune, aceasta trebuie, în principiu, după ce a dat părților posibilitatea unei dezbateri în contradictoriu, să anuleze din oficiu o clauză contractuală al cărei caracter abuziv l-a constatat în raport cu criteriile stabilite în directivă.**
- 3) **Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că nu permite instanței naționale, atunci când stabilește caracterul abuziv al unei clauze penale dintr-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator, să se limiteze, astfel cum o autorizează dreptul național, să reducă quantumul penalităților pe care această clauză le pune în sarcina consumatorului, ci îi impune să excludă pur și simplu aplicarea clauzei respective în ceea ce privește consumatorul.**

Semnături